

105257

Sigmund Knutsen
 Orrevn. 3
 22105. N-3142 VESTSKOGEN.

NØTTERØY: 93. 12. 19.
 Telefon: 333 22105

Ref:

KNUT HAMSUN: JEG HAR TIDEN FOR MEG - - - - .

På mange vil det måtte virke støtende å se Knut Hamsun omtalt som landsforræder. Den som stempler ham slik tillegger ham motiver som ond vilje, forræderisk sinnelag og vinnings hensikt. Om man ikke forvalter sannheten, men bare søker den i Hamsuns diktning og alt som er skrevet om ham, blir man sittende igjen med et sterkt inntrykk av at her må det være "noe som ikke stemmer".

I anledning av Den norske Forfatterforenings 100-års jubileum blir dens formann Ebba Haslund intervjuet i TV og aviser. Spørsmålet om tilgivelse av Knut Hamsun blir reist. (Har han virkelig bedt om tilgivelse)? Formannen tilbakeviser bestemt tanken om tilgivelse, og påviser meget korrekt at Hamsun jo i høy grad var nazist. Det kan ikke være tvil om at han representerte en serie av de holdninger som skulle komme til å inngå i det nasjonalsosialistiske tankegods.

Ærbødighet for alt hva hengangne slekter i uselvskhet skapte. Pliktfølelsen hos den levende generasjon til å etterlate seg et samfund som var hevet et trinn høyere på stigen. Troen på ungdommens vilje og kraft til å bære arven videre. Familie, slekt, folk og fedreland, og verst av alt rasetilhørighet, i hans tid kalt pangermanisme.

Respekten for alt skapende arbeide, frykten for industrialiseringen og de fremvoksende storbyer. Ærlighet, redelighet og fremfor alt ridderlighet. Forakt for opportuniste, renkespill og lureri.

Sten over alle disse uskrevne lover, dyder og udyder kan forlenkes betraktelig, men de er vel stort sett utradert i alles bevissthet og restene tøres nu bort med den sviktende hukommelse blandt våre eldste.

Men Hamsun var ikke den eneste nazist. Han fikk leve sammen med likesinnede som Ibsen og Bjørnson, Nansen og Amundsen og mange, mange fler, som indoktrinerte sin samtid med alle disse livsløgnener, og la dem som møllesteiner rundt halsen på alle som forsøkte å ta seg friheter. I så måte var deres århundrede preget av nazisme. Vår desertgenerasjon har kastet åket av seg.

Noe savner man hos nazisten Knut Hamsun og de ovennevnte likesinnede. Ingen av dem gav uttrykk for at andre folkeslag eller kulturer var mindreverdige. De la ikke for dagen noen krigsbegeistring eller anbefalte bruk av vold og mishandling overfor forsvarsløse mennesker. De mislikte kolonialisme, adelsvelde og den snørrhovne standsforskjell. Deres nazisme kan man bare forstå og tilgi om man studerer de normer og leveregler som styrte dem i deres tid.

Aktor Haslund

Tidligere formann i Den norske Forfatterforening, Ebba Haslund, er fremdeles en utholdende aktor i den 50 år gamle «rettssak» mot Knut Hamsun. Hun fremlegger fellende bevis på Hamsuns forræderi i en kampanje for å forhindre at et minnesmerke blir reist så lenge krigsgenerasjonen er i live. Hun har fått støtte av en langt yngre forfatter, Edvard Hoem, som i 70-årene i begeistring for Stalin og Mao ville omstyrte vår samfunnsorden med våpen, men som for tiden får innspilt sine salmer i en gjenåpnet kirke i Russland.

Hva er dette for et korstog? Ingen har da forsvart Hamsuns nazisymptier, og ingen har tenkt å reise noen bauta over denne siden av hans virksomhet. Bautaen av Hamsuns diktergjerning har han jo selv reist i sine bøker, og den kan neppe rives ned.

Halvparten av Ebba Haslunds artikkel i Aftenposten 29.11. er viet fordømmelsen av det hun kaller «det brune grums» i enkelte

Hamsuns bøker, og da må man virkelig sperre øynene opp, som eksempel på nazistiske holdninger viser hun til at Hamsun betrakter barnemordersken Inger i «Markens grøde» med overbærenhet fordi barnet hun drepte var haremynt. Nå tok jo Inger sin straff og vokste på det. Men hvordan ville Ebba Haslund med sin høye moral beskrevet en lignende situasjon i dag? I dag ville jo Inger kunne fått konstatert allerede før fødselen at barnet hadde harekår, og så fått fjernet det med applaus fra mange kvinnesaksforkjempere.

Knut Hamsun viser på en genial måte at det finnes en arnemorder, og på samme tid en himmelvandrer i hver enkelt av oss. Og er det ikke nettopp det litteraturen og kunsten er til for?

Ebba Haslund får meg til å tenke på dommen over Andreij Sinjavskij og Jurij Daniel i Sovjetunionen i 1965. Begge ble dømt til fangeleir for visse uttalelser noen av deres romanfigurer hadde kommet med.

VICTOR SPARRE, Asker

Uten dekning

I Aftenposten 29.11. hevder Ebba Haslund at Knut Hamsun utrettelig forsvarte «den tyske nasjonalsosialisme» og «nyordningen». Videre hevder hun at Hamsun «lot seg bruke som garantist for nazismens barbari. Han forsvarte bl.a. Tysklands bruk av konsentrasjonsleirer».

Først en takk til Ebba Haslund for at hun stagger de unge fremadstormende historieløse forfattere og andre fra kulturlivet som vil trekke et glemselens slør over

Gar utgely
Folk of Land

dikterhøvdningens nazistiske fortid. Det er nemlig ingen tvil om at selv i dag vil Hamsuns ytringer under krigen virke skremmende på de fleste.

Men rett skal være rett – og i den sammenheng melder flere spørsmål seg i forhold til det Ebba Haslund skriver:

• Kan Ebba Haslund dokumentere at Knut Hamsun forsvarte Tysklands bruk av konsentrasjonsleirer?

• Er det dekning for å hevde at Hamsun «utrettelig forsvarte den tyske nasjonalsosialisme» og «nyordningen»?

• Var Knut Hamsun opptatt av å forsvare nazismens barbari?

Det er min påstand – inntil det motsatte kan påvises – at Ebba Haslund med basis i Hamsuns politiske artikler og offentlige uttalelser under krigen ikke har dekning for det hun her påstår.

ARNE TUMYR, Kristiansand

Hamsun igjen

I Aftenposten 6.12. hevder Arne Tumor at mine påstander om Hamsuns forsvar av konsentrasjonsleirene samt hans «utrettelige støtte til nazismen» er uten dekning.

I svarbrev til Christopher Vibe 1934 sier Hamsun ad de tyske KZ-leirer: «Naar regjeringen har grepet til at indrette konsentrasjonsleire saa burde De og verden forstaa at det har sin gode grunn.»

I «Hvorfor jeg er medlem av N.S.» gir Hamsun uforbeholdent til kjenne sin tro på Quisling og på et forbund av europeiske stater under tysk nasjonalistisk førerskap (Grimstad Adressetiden 30.1.41).

En Hamsun-artikkel i Vestlandske Tidende 23.10.41 har tittelen «Jeg er trygg for Norge under Vigkun Quislings ledelse».

I Fritt folk (15.12.41) hylder Hamsun frontkjemperne.

I et radiointervju etter hjemkomsten fra den nasjonalsosialistiske pressekongress i Wien, sommeren 1943, oppfordrer Hamsun det norske folk til å gå inn for «nyordningen».

I sin nekrolog over Adolf Hitler, Aftenposten 5. mai 1945, uttrykker Hamsun sin grenseløse beundring for Det tredje rikes «Führer», hvis navn var (og er) uløselig knyttet til nasjonalsosialismens barbari.

Med Victor Sparres innlegg av 8. ds. er Hamsun-debatten kommet over på et mindre saklig plan. På det plan ønsker jeg ikke å debattere. Jeg henviser til Sten Sparre-Nilsons bok «Ørn i uvær».

Hermed er debatten avsluttet fra min side.

EBBA HASLUND, Bærum

AP 6.12.93

AP 10.12.93

AP 8.12.93

leg

Hva er egentlig Forfatterforeningens problem? Ingen behøver da å være enig med Knut Hamsun i noe som helst. Man skal bare ikke forsøke å frata ham hans heder, og man må innse at han handlet i den beste, ubegripelige, mening.

Hamsun levet åpenbart etter Luthers læresetning:

"Det er ikke rådelig for noe menneske å tale mot sin samvittighet". Så kunne ha jo bare ha tiet stille. Her var det vel hans forsøkt for opportunisme blev ustyrlig. Til forebyggelse av slike mistanker foretrakk han å vri kompassnålen tvert om.

Overfor herredsretten i Grimstad benektet han medlemskap i NS og det forelå bare utilstrekkelige bevis for dette. Antagelig var det noe som omgivelsene hadde rotet ham inn. Han passet nok aldri i noen partibås, eller andre båser. Var han noensinne medlem av Forfatterforeningen? I så fall blev han sikkert omhyggelig ekskludert til sin egen store forlystelse. I rettsalen var han påpasselig med på å presisere at han var Quislings mann. Ikke særlig lønnsom tale under de foreliggende omstendigheter.

Det drabeligste slag rettet han mot alt som var opportunt da han skrev nekrologen over Hitler. En uke før krigsslutt. Om man mener det var galt av ham å komme med en slik ytring, kan man like gjerne si at det var galt å være Knut Hamsun, og det er det åpenbart noen som mener.

Samtidig med Forfatterforeningens jubileum minnes Aftenposten den betydelige dikter Nordahl Grieg, der han blev drept som reporter i et bombefly over Berlin for 50 år siden. Hva kan denne glødende humanist ha hatt tankene i sine siste minutter, der over den tyske hovedstad, mens øynene fulgte regnet av fosforbomber som dalte ned blandt titusener nazister, kvinner, barn og oldinger ikke untatt? De fiffig uttenkte fosforbombene, som forbrukte alt surstoff, tvang menneskene opp av tilfluktsrommen og ut i ildstormen der de blev stekt levende.

På begge sider fikk vel de som dro i spaken ved utføring av sådanne heltegjerninger de høyeste tapperhetsmedaljer for sin innsats.

"Guten Apetit" som tyskerne sier. Denne Norges store sønn fikk aldri oppleve landets frigjøring. Hvilken nekrolog kunne ikke han ha prestere da hans store forbilde Josef Stalins døde i 1953?

Knut Hamsun tenkte så mangt anderledes enn hva man forventet av ham. Fant han ut at en tanke var uønsket gjorde han den med fryd til sin egen. Han var vel som nordlendinger flest besatt av ertelyst.

Diktet Hamsun skrev ved Bjørnstjerne Bjørnsons død inneholder følgende linjer:

Ingen har Stunder så svake som nettop den Stærke.
 Udækket kriger er ufrels i Kulernes spil.
 Var det for nogen en Seir i at hulle et Mærke
 vaiende ned fra en Skute med Bredsidens til?

Kanskje noen kloke ord til formannen i Den norske Forfatterforening, om hun skulle være av de få som erindrer at det finnes et begrep som heter ridderlighet.

På grunn av hans merkværdige tankevirksomhet blev det behov for å underlegge Nobelpristageren psykiatrisk observasjon. Det gav ham 4 måneders innesperring i dertil egnet institusjon.

Han kom ut av anstalten som en nedbrutt mann, hans hustru blev knust og ekteskapet var ødelagt for en årrekke. Observatørens navn huskes idag for dette og intet annet.

Norge blev det første land i verden som tok i bruk denne behandlingsform for tankeavvikere, og vil sikkert ha fortjent en plass i Guinness' Rekordbok for dette. Det er vel også første gang en Nobel-pristager har vært gjort til gjenstand for sådan behandling. Kanskje er det ennu ikke for sent å sende inn en søknad på denne rekord?

Det skulle gå mer enn 30 år før Sovjetstaten oppdaget at man kunne unslippe omverdenens interesse for at man sendte sine intellektuelle avvikere til Gulagarkipelet, ganske enkelt ved å underlegge dem psykiatrisk observasjon i lukket anstalt. Da først fulgte man i Norges fotspor. Behandlingen blev observert av norske psykiatikere, hvorav minst en fant den helt i orden. Hvilken diagnose kan man sette på dem som utøver sådan behandling? Kan man lide av psykiatri?

Den norske Forfatterforening skal liksom være folkets fanebærer i forsvaret av det frie ord, (når den kan avse tid fra sine lønnsforhandlinger). I årene etter 1945 merket man ikke stort til dette, men man var vel for opptatt med å granske medlemmenes ytringer i krigstiden. I lange tider har foreningen latt seg dominere av marxist-leninister, og forpestet våre TV-apparater. Nu feirer den sitt 100-årsjubileum med å strø salt i sårene etter mishandlingen av Knut Hamsun. Formannens oppførsel burde ha fremprovosert en folkestorm, men den generasjon som styrer pressen og NRK lider åpenbart av varig svekkede sjelsevner. Hamsun har sikkert fått seg en hjertelig latter i sin grav, der han hviler i fred og har tiden for seg - - -.

Formannen har sagt sitt siste ord i denne sak, med innlegget "Hamsun igjen", og det er kanskje synd. Hun og hennes forening vil virkelig bli minnet - - -, for slikt som dette, og intet annet.

Og Hamsun går igjen - - - !